

TRANSFER

RECEPTION STUDIES

II

TRANSFER
Reception Studies

“Transfer. Reception Studies” is a scientific journal. We publish papers on Reception Studies of Polish and German, Austrian, Swiss literatures, written in English, Polish and German

Redaktorki Naczelne (Editors-in-Chief):

Anna MAJKIEWICZ, Joanna ŁAWNIKOWSKA-KOPER

RADA NAUKOWA (Advisory Board):

Anna BABKA (Universität Wien, Wien), Edward BIAŁEK (Uniwersytet Wrocławski, Wrocław),
Lothar BLUHM (Universität Koblenz-Landau, Landau), Rolf FIEGUTH (Universität Freiburg,
Schweiz), Elżbieta HURNIK (Akademia im. Jana Długosza, Częstochowa); Wacław OSADNIK
(University of Alberta, Edmonton), Mirosław OSSOWSKI (Uniwersytet Gdański, Gdańsk), Wolfgang
F. SCHWARZ (Universität Leipzig, Leipzig), Dorota SOŚNICKA (Uniwersytet Szczeciński, Szczecin),
Grażyna B. SZEWCZYK (Uniwersytet Śląski, Katowice), Ewa TEODOROWICZ-HELLMAN
(Stockholms Universitet, Stockholm), Manfred WEINBERG (Univerzita Karlova, Praha), Anna
WYPYCH-GAWROŃSKA (Akademia im. Jana Długosza, Częstochowa)

RECENZENCI (Reviewers):

Agnieszka ADAMOWICZ-POŚPIECH (Uniwersytet Śląski, Katowice), Tamara BRZOSTOWSKA-
TERESZKIEWICZ (IBL PAN, Warszawa), Peter CLAR (Universität Wien, Wien), Sebastian DONAT
(Leopold-Franzens-Universität Innsbruck, Innsbruck), Małgorzata DUBROWSKA (Katolicki
Uniwersytet Lubelski, Lublin), Katarzyna DUDA (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), Joanna
DRYNDA (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań), Michael DÜRING (Christian-Albrechts-
Universität zu Kiel, Kiel), Halina FILIPOWICZ (University of Wisconsin-Madison, Madison), Joanna
GODLEWICZ-ADAMIEC (Uniwersytet Warszawski, Warszawa), Andrea HORVÁTH (Debreceni
Egyetem, Debrecen), Ewa JAROSZ-SIENKIEWICZ (Uniwersytet Wrocławski, Wrocław), Renata
MAKARSKA (Johannes Gutenberg-Universität Mainz, Mainz), Michał MRUGALSKI (Humboldt-
Universität zu Berlin, Berlin), Eliza PIECIUL-KARMIŃSKA (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza,
Poznań), Uli ROTHFUSS (Akademie Faber-Castell für Kunst, Design und Literatur, Stein bei
Nürnberg), Marek SUCHOCKI (Florida State College, Jacksonville)

Nadsyłane do redakcji artykuły są oceniane anonimowo przez dwóch recenzentów
(„double-blind” review)

Redaktorzy językowi (Language editors):

Elżbieta WRÓBEL – język polski (for Polish language)
Susanna Stacy JOHNSON, Anna WYLĘŻAŁEK – język angielski (for English language)
Markus EBERHARTER – język niemiecki (for German language)

Sekretarz redakcji (Assistant to the Editor-in Chief):

Katarzyna PIOTROWSKA

Adres redakcji:
TRANSFER. IFO AJD
ul. Zbierskiego 2/4, p. 408
42-200 Częstochowa
e-mail: transfer@ajd.czyst.pl
tel./fax (+48) (34) 378-31-92
www.transfer.ajd.czyst.pl

Patronat:

 TOWARZYSTWO
POLSKO-NIEMIECKIE
W CZĘSTOCHOWIE

AKADEMIA IM. JANA DŁUGOSZA W CZĘSTOCHOWIE

TRANSFER

RECEPTION STUDIES

II

KLASYKA I LITERATURA „NIEOSWOJONA”.
PRZEKŁAD I ODBIÓR

pod redakcją
JOANNY ŁAWNIKOWSKIEJ-KOPER, ANNY MAJKIEWICZ
I ANNY SZYNDLER

Częstochowa 2017

Redaktor naczelny wydawnictwa
Andrzej MISZCZAK

Redaktor techniczny
Piotr GOSPODAREK

Korekta
Paulina PIASECKA

Projekt okładki
Agnieszka TYRMAN

© Copyright by Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
Częstochowa 2017

ISSN 2451-3334

**INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL – ICI Journal Master List 2016
(ICV: 63.21)**

Czasopismo jest indeksowane w bazach:

Central and Eastern European Online Library (www.ceeol.com)
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities
(www.cejsh.icm.edu.pl)
Baza Czasopism Humanistycznych i Społecznych (www.bazhum.pl)
POL-index Polska Baza Cytowań
EBSCO
WorldCat (OCLC)
ARIANTA (www.arianta.pl)
EZB Elektronische Zeitschriftenbibliothek

Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego
Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie
42-200 Częstochowa, ul. Waszyngtona 4/8
tel. (34) 378-43-29, faks (34) 378-43-19
www.ajd.czest.pl
e-mail: wydawnictwo@ajd.czest.pl

SPIS TREŚCI

Od redaktorek	7
---------------------	---

1. W sieci powiązań

Bożena Anna BADURA Die ästhetische Reduktion des Narrativen und die Immersion in den gegenwärtigen deutschen und polnischen Debütromanen	13
Marta KAŻMIERCZAK What Can the Intertextual Paradigm Yield to Translation Studies – An East European Perspective	41

2. Klasyka literacka i strategie recepcyjne

Elżbieta HURNIK Literatura austriacka na łamach „Literatury na Świecie”	63
Monika WÓJCIK-BEDNARZ Zainteresowania literaturą austriacką z perspektywy czytelników Biblioteki Austriackiej w Opolu	85
Markus EBERHARTER Aleksander Batowski als Kritiker der polnischen Übersetzung von Friedrich Schillers Gedicht <i>Die Ideale</i>	107
Małgorzata TEMPEL Das übersetzte Deutschlandbild Thomas Manns. Die Rede <i>Deutschland und die Deutschen</i>	123
Bernhard HARTMANN Poesie? Lyrik? Dichtung? Gedichte? – Anmerkungen zur Übersetzung eines Schlüsselworts in Tadeusz Różewiczs Werk und Poetik	139

3. Literatura „oswajana” – asymetrie recepcyjne

Agnieszka JEZIERSKA Neuere Theatertexte Jelineks und ihr langer Weg auf die polnischen Bühnen. Anmerkungen zum Theatertransfer	157
--	-----

Małgorzata GERBER	
Wie die Helvetier Waldenburg entdeckten. Zur Rezeption von Joanna Bator in der Schweiz	175

4. Literatura „nieoswojona” – miejsca puste

Gabriela JELITTO-PIECHULIK	
Recepcja twórczości Ricardy Huch w Niemczech – wokół jubileuszu 150. rocznicy urodzin poetki w 2014 roku	193
Joanna ŁAWNIKOWSKA-KOPER	
Barbary Frischmuth (nie)obecność w Polsce. Twórczość pisarki i jej odczytywanie na niemieckojęzycznym i polskim rynku książki	213
Anna SZYNDLER	
Lange ignoriert, nun gern gelesen. Der Weg Rafik Schamis auf den polnischen Buchmarkt	235

Recenzje

Joanna ŁAWNIKOWSKA-KOPER	
By lepiej rozumieć siebie ([rec.] <i>Zrozumieć obcość. Recepcja literatury niemieckojęzycznej w Polsce po 1989 roku</i> , red. Monika Wolting, Stephan Wolting, Universitas, Kraków 2016, ISBN 97883-242-2784-6, ss. 540)	257
Anna MAJKIEWICZ	
Conrad w serii ([rec.] Agnieszka Adamowicz-Pośpiech, <i>Seria w przekładzie. Polskie warianty prozy Josepha Conrada</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2013, ISBN: 978-83-226-2215-5, ss. 384)	263
Noty o autorach	269

Od redaktorek

Szanowne Czytelniczki! Szanowni Czytelnicy!

Czasopismo naukowe „Transfer. Reception Studies” prezentuje wyniki interdyscyplinarnych badań poświęconych historycznej i geograficznej cyrkulacji literatury polskiej, niemieckiej, szwajcarskiej oraz austriackiej w Polsce, a także w krajach niemieckiego obszaru językowego. Badane procesy recepcyjne obejmują przestrzeń artystyczną/literacką, krytyczno- i historycznoliteracką, czytelniczą oraz translatorską. Drugi tom czasopisma poświęcony jest transferowi klasycznych tekstów literackich, które odnalazły swe miejsce w kulturze przyjmującej, utworów skazanych na „recepcyjną rezystencję”, tym samym znajdujących się (jeszcze) w peryferyjnych przestrzeniach odbioru, oraz wypowiedzi literackich oczekujących na kulturowe przemieszczenie i/lub przyswojenie. Rozważane zagadnienia recepcji, jako jeden z elementów procesu transferu kulturowego i definiowanych w tle relacji międzykulturowych, uzupełnione zostają o zjawisko przekładu literackiego rozumianego jako główna siła napędowa komunikacji interkulturowej. Z tego powodu tegoroczny tom otwierają dwa artykuły. W pierwszym BOŻENA ANNA BADURA przybliży zjawisko immersji i zastanawia się, na ile „redukcja estetyczna” charakteryzująca najnowsze niemieckie i polskie debiuty prozatorskie, angażując czytelnika, wpływa na ich popularność. W drugim artykule MARTA KAŻMIERCZAK dokonuje przeglądu teoretycznych ujęć kategorii intertekstualności jako ontologicznej cechy transferu językowego w translologicznych badaniach środkowo- i wschodnioeuropejskich.

W kolejnej części analizie poddana została literatura już przyswojona. ELŻBIETA HURNIK skupia uwagę na transferze „instytucjonalnym” i bada obecność utworów prozatorskich oraz poetyckich twórców austriackich na łamach „Literatury na Świecie”, dostarczając istotnych informacji na temat specyfiki cyrkulacji testów w obiegu krytycznoliterackim i artystycznym. Natomiast popularność literatury austriackiej – tym razem w obiegu czytelniczym – analizuje MONIKA WÓJCIK-BEDNARZ, dokonując rekonstrukcji procesów recepcyjnych na poziomie indywidualnych wyborów czytelników i decyzji promocyjnych kierownictwa Biblioteki Austriackiej w Opolu. Trzy kolejne artykuły poświęcone są zjawisku strategii recepcyjnych analizowa-

nych z perspektywy różnych sposobów wprowadzenia tekstu do kultury przyjmującej. MARKUS EBERHARTER omawia świadomość translatorską dziewiętnastowiecznego krytyka przekładu Aleksandra Batowskiego, analizującego spolszczenia wiersza *Die Ideale* F. Schillera autorstwa Jana Nepomucena Kamińskiego, i rekonstruuje sposoby recepcji poezji niemieckiego wieszca w Polsce w XIX w. MAŁGORZATA TEMPEL pokazuje różne sposoby przeniesienia „zagadkowości charakterów” Niemców (*Innerlichkeit*) do kultury polskiej na przykładzie trzech polskich tłumaczeń mowy Tomasa Manna *Niemcy i naród niemiecki*. BERNHARD HARTMANN opisuje strategię tłumaczenia słowa kluczowego *poezja* w twórczości Tadeusza Różewicza i udowadnia, że odmienne decyzje poszczególnych tłumaczy na język niemiecki układają się w części składowe specyficznej poetyki przekładu.

„Asymetryczne” osvajanie literatury jest tematem artykułów części trzeciej. Pierwszy poświęcony jest recepcji w Polsce ascenicznych tekstów dla teatru Elfriede Jelinek. AGNIESZKA JEZIERSKA-WIŚNIEWSKA przekonuje, że dopiero zmiana pokoleniowa i zaangażowanie dyrektorów teatrów przyczyniły się do transferu teatralnego utworów austriackiej dramatopisarki. MAŁGORZATA GERBER omawia recepcję Joanny Bator w Szwajcarii w drugiej połowie drugiej dekady XXI wieku, szczegółowo analizując reakcję czytelników oraz krytyków literackich na twórczość polskiej pisarki.

Przedmiotem badawczej refleksji czwartej części jest literatura „oczekująca” na przeniknięcie w otwartą sieć powiązań kultury przyjmującej. Niemal nieznaną w Polsce niemiecką pisarką nadal pozostaje Ricarda Huch. GABRIELA JELITTO-PIECHULIK szczegółowo charakteryzuje inicjatywy podjęte przez naukowców, społeczników i lokalne instytucje samorządowe w Niemczech na rzecz popularyzacji twórczości Huch z okazji 150 rocznicy jej urodzin (w 2014 roku) i dochodzi do konkluzji, że twórczość pisarki z początku XX wieku wciąż może inspirować współczesnego czytelnika. W miejsca puste na recepcyjnej mapie polskiej wpisuje się także Barbara Frischmuth. Jak przekonuje JOANNA ŁAWNIKOWSKA-KOPER, austriacka pisarka nadal czeka na „przyjęcie” przez kulturę polską, a coraz częstsza jej obecność w obiegu akademickim powinna z czasem przełożyć się na inicjatywy wydawnicze.

ANNA SZYNDLER wskazuje na jeszcze jednego twórcę powoli oswajanego przez kulturę polską – Rafika Schamiego. Zainteresowanie jego twórczością prozatorską – jak przekonuje badaczka – należy wiązać bardziej z bieżącymi wydarzeniami politycznymi w Syrii niż wartościami estetycznymi jego prozy, która nadal czeka na odkrycie w obiegu krytycznoliterackim i naukowym.

Tom zamykają recenzje dwóch monografii. JOANNA ŁAWNIKOWSKA-KOPER krytyczne odnosi się do wielautorskiej pracy *Zrozumieć obcość*,

poświęconej recepcji literatury niemieckojęzycznej po 1989 roku w Polsce, a wydanej pod redakcją Moniki i Stephana Woltingów. ANNA MAJKIEWICZ omawia monografię Agnieszki Adamowicz-Pośpiech *Seria w przekładzie*, poświęconą polskim tłumaczeniom prozy Josepha Conrada.

Artykuły składające się na przedłożony tom oscylują wokół zagadnień recepcyjnych, dla których punktem wyjścia jest rozumienie kultury jako otwartych sieci powiązań, i sytuując się na przecięciu *reception studies* z *audience & communication studies*, *book science*, *translation studies*, *media studies*, przyczyniają się do odkrywania tego, jak literatura działa w odmiennym – równoprawnym epistemologicznie – kontekście.

Wszystkim zainteresowanym powyższą problematyką życzymy przyjemnej i inspirującej lektury!

Redaktorki